

John Akkermans: onderzoeker ‘pur sang’

Het boek *Bacteriënjagers: figuren uit den strijd tegen het oneindig kleine* inspireerde de veertienjarige schooljongen John Akkermans. Na het lezen over de eerste onderzoekers naar bacteriën zoals Leeuwenhoek, Spallanzani, Pasteur, Koch, Roux, Reed en vele anderen, wilde hij net als zij onderzoeker worden. Maar zijn vader vond dat maar niets. Hij kon kiezen: veearts of pastoor. Dat je als dierenarts ook onderzoeker kunt worden, heeft John Akkermans vervolgens overduidelijk aangetoond in zijn carrière.

Tekst **Andries van Foreest** en **Ko Minderhoud** commissie senior dierenartsen

Ondertussen is John Akkermans zestig jaar dierenarts, heeft hij achttien maal de vierdaagse in Nijmegen gelopen en is hij al zeventig jaar lid van een schaakclub. Na een zware operatie en ernstige ziekte in 2010 toont hij zich toch als een bejaarde, maar gezonde en zeer kwieke dierenarts: een wonderbaarlijke wederopstanding.

In de tweede wereldoorlog moest John als achttienjarige onderduiken op het platteland, waar hij de veearts-aan-het-werk meemaakte. Aan het einde van de tweede wereldoorlog verkreeg hij zijn eindexamendiploma. Hij koos voor de studie diergeneeskunde. “Na mijn afstuderen kon ik in dienst komen bij een van de hoogleraren Van der Kaay, Ten Thije of Meijling (verloskunde, pathologie of anatomie). Maar op aanraden van professor Beijers koos ik voor een positie bij de Rijksseruminrichting.” De verantwoordelijkheid van dit instituut lag bij de Veterinaire Dienst. Collega J.I. Terpstra werd Johns directe chef. “Hij heeft me intensief begeleid. Zijn advies was: ‘Zoek naar de parels in het gras’, ‘Je moet leren leven met de ziekte’ en ‘Alles is altijd en overal’.”

Vaccins

De Rijksseruminrichting was nog in de opbouwfase en John werd ingezet voor alle werkzaamheden: sectie, bacterietechnieken, onderzoek, en ontwikkelen van

vaccins. Hij kreeg al snel een onderzoek-project, vertelt Akkermans. “Bij een studie over enzoötische steriliteit bij runderen hadden dr. J.I. Terpstra en dr. J.T.H. Stegenga

de bacteriële oorzaak gevonden, die de naam kreeg van *Vibrio fetus*. Uit verworpen vruchten werden zo nu en dan ook vibrionen gekweekt die hierop leken. Het lukte om biologische verschillen aan te tonen. In 1956 moest ik een inventarisatie maken van nertsenziekten en ontwikkelde ik onder andere vaccins tegen botulisme en pasteurella. Een artikel in het tvd over nertsenziekten was het grootste ooit.”

Later werd de inrichting omgedoopt tot het CDI (Centraal Diergeneeskundig Instituut). Tot 1979 bleef John daar werkzaam. “Het instituut ging verhuizen

John Akkermans bereikte zijn droom: onderzoeker worden.

naar de polder, maar mijn vrouw wilde in Vlaardingen blijven wonen en die afstand was te ver. Gelukkig kon ik als laboratoriumdierenarts terecht bij de Gezondheidsdienst in Gouda. Dat was een goede zet, want bij het CDI was ik lang genoeg geweest.”

Akkermans vertelt over de toevalligheden waar het succes van een onderzoek soms van afhangt: “Onze uitstekende en ervaren laboratoriumassistenten heeft een keer een slordigheid uitgevoerd met het enten van een cultuur: de entnaald was in een kras op de plaat terechtgekomen. Het

gevolg was dat er een anaerobe cultuur was gekweekt. Deze bacterie, *Treponema hyodysenteriae*, bleek de oorzaak te zijn van de huidige varkensziekte dysenterie (Doyle).”

In 1963 promoveerde Akkermans bij professor Janssen over *De ziekte van Aujeszky bij het varken in Nederland*: “Mijn directeur in die tijd zei tegen mij: ‘Er is nog nooit zo veel geld uitgegeven voor zo’n onbelangrijke ziekte. Nu moet je kiezen: varkensziekten of terug naar de nertsen.’ Veel later is hij op zijn standpunt teruggekomen en complimenteerde hij me alsnog met deze dissertatie!”

Bij de Gezondheidsdienst hield Akkermans zich vooral bezig met het ordenen van de vele gegevens, waarbij veel statistiek om de hoek kwam kijken. Leptospirose-infecties bij varkens bleken vooral via de modder te worden overgebracht. Ook hield hij zich intensief bezig

contacten met artsen van de GGD en het Havenziekenhuis over de zoönosen. Vooral de tuberculose was een steeds weer terugkomend en actueel onderwerp. Het is goed dat nu veel aandacht wordt besteed aan de ziekten die overspringen van het dier naar de mens en omgekeerd.” Maar het verbaast Akkermans wel dat de contacten veterinaire-humaan bij de Q-koorts zo moeizaam verliepen. Hij is wel positief over de ontwikkelingen wat betreft het proefdiergebruik. “In mijn eerste tijd gebruikten we grote aantallen proefdieren om te bevestigen dat een bacterie of virus de doodsoorzaak was bij een ziekte-uitbraak. Het is heel mooi dat dit aantal nu enorm is teruggelopen.”

Functies

In zijn studietijd (1945 tot 1952) is John twee jaar studietoelagencommissaris geweest (“Je doet het nooit goed”) en was hij ab-actis

Onderzoek doen, gegevens verzamelen en publiceren was veel belangrijker dan carrière maken

met de Afrikaanse-varkenspestgevallen in Zuid-Holland, carbadoxvergiftiging als oorzaak van verwerpen en slechte conditie bij zeugen, en sterfte bij volbloedpaarden na piroplasmose-enting.

Onderzoek doen, gegevens verzamelen en publiceren was voor John Akkermans veel belangrijker dan carrière maken. Hij kreeg een aanbieding om hoogleraar te worden in de bacteriologie en verzoeken om te solliciteren naar benoemingen bij Bedrijfsdiergeneeskunde en Varkensziekten. Hij is er niet op ingegaan.

Q-koorts

In 1983 bewezen John Akkermans en J.H. Richardus in een publicatie al dat Q-koorts zeer verbreid voorkomt in Nederland. “Er waren toen bij CDI in Rotterdam veel

in het DSK-bestuur. Ook is hij jaren lid geweest van de wetenschappelijke redactie van het TVD en had hij zitting in de specialisatiecommissie. In het leven naast de diergeneeskunde heeft John onder andere zitting gehad in de Interkerkelijke Stichting voor Sociale Arbeid in Vlaardingen en het Interkerkelijke Bureau voor Maatschappelijke Dienstverlening regionaal. “Je moet dit soort functies nooit langer uitoefenen dan een jaar of vier”, merkt hij op.

Huidige ontwikkelingen in de diergeneeskunde volgt hij nog steeds op de voet. “De apotheek moet bij de dierenarts blijven. En zijn we in de geneeskunde van het gezelschapsdier niet te ver doorgeschoten?”

